

וכבר דן באריכות המשנה-למלך (פסולי המוקדשין יח, ז), האם חל פסול קודם זריקה ע"י מחשבת 'חוי' לזמנו' ו'חוי' למקומו'. ואולם יש אומרים שאין מקום להסתפק לענין עצם חלות הפסול [שהאוכלו יתחייב משום אכילת פסולי המוקדשין], שודאי הוא חל מיד, אלא הספק הוא אם חל שם 'פיגול' בקרבן קודם זריקה, או שמא חידשה תורה שאין 'פיגול' אלא לאחר הרצאה (ע' חזו"א סוף קדשים עמ' 354. ועע"ש דף קעב סק"י. וצ"ל לפי זה שמה שכתב רש"י בנבחים (מה: ד"ה שכן) 'זריקת הדם קובעתו בפסול' – כלומר בפסול המסויים של 'פיגול', אבל פסול בעלמא חל עוד קודם לכן).

ויש שיישבו לפי זה סתירות הסוגיות שיש בענין, שהרי הגמרא כאן מסופקת בשאלה זו עצמה, האם פסול פיגול חל מיד או רק לאחר הזריקה, וא"כ אין תימה אם הסוגיות חלוקות בדבר (ע' בשו"ת אחיעזר ח"ב סי' כז וסי' ל ובה"ג סו, ב ובה"ד צב, א).

לפירוש זה יוצא לכאורה לפי המסקנא, שאפשר שפסול פיגול חל מיד בשעה שחשב, ואפשר שאינו חל אלא לאחר זריקה, אך בזריקה הוא חל למפרע משעה שחשב – שהרי כן הוכיחו מדברי אילפא. ולא הבנתי מה שכתב במנחת חינוך (קמ"ד, ה) עפ"י סוגיתנו שאפשר שפיגול אינו חל אלא בזריקה מכאן ולהבא. ונפקותא בדבר לענין האוכל מבשר פיגול קודם זריקה ואח"כ נזרק הדם – ע"ש.

וע"ע: שו"ת בית זבול ח"א יז, ה; קהלות יעקב זבחים כג, ד; בית ישי קיד, א. וע"ע במובא ביוסף דעת זבחים כז. מב:

דף ד

זהאמר אילפא מחלוקת בשתי עבודות כגון דאמר הריני שוחט סימן ראשון חוי' לזמנו...'. לפרש"י, השאלה היא מצד הלשון, ממה שמצינו 'פיגול' כשחשב בשחיטה לבדה. והוצרכו להביא דברי אילפא ולא שאלו מגוף המשנה שם – מפני שאילפא פירש שמדובר בשחיטה.

וכאן אין לתרץ 'איסור פיגול', כדלעיל – שהרי מפורש במשנה שם: 'אם מחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום – פיגול וחייבין עליו כרת' (חק נתן).

ואולם התוס' מפרשים שהקושיא היא מעצם הדין; אם חלות פיגול הוא בזריקה ולא בשחיטה, אין מקום לחלק בין שתי עבודות לעבודה אחת – לעולם בשעת הזריקה יש עירוב מחשבות, שהרי אז חלות שתי המחשבות כאחת. ומתרץ הגמרא שבשעת הזריקה חל הפיגול למפרע משעה שחשב, הלכך יש משמעות לעיתוי המחשבות ולסדרן.

(ע"ב) זעוד דקתני סיפא: לן דמה אף על פי שחזר וזרקו מועלין בו. אי אמרת בשלמא בחטאת, שפיר, אלא אי אמרת בעולה, צריכא למימר?! – סיפא ודאי מסייע ליה, רישא מאי...'. פירוש, סיפא ודאי מדברת בחטאת, ממה שאמר 'אעפ"י שחזר וזרקו' – משמע שהזריקה גורמת להפקיע מעילה, והלא בעולה אין הזריקה פועלת כלום לענין מעילה. אבל ברישא לא הוזכר זאת (עפ"י חק נתן). לפי מה שכתבו התוס' (כפירוש הקר"א ועוד) אין צורך לזה, כי רישא אפשר להעמיד קודם זריקה, והחידוש הוא שאעפ"י שהשחיטה היתה בהכשר – מועלין. ואילו בסיפא הזריקה מפורשת.

'מאי שנא? – הלנה דקעביד בידים, לא מהני זריקה לאפוקי מידי מעילה, מחשבה לא קא עביד בידים, מהני ליה זריקה לאפוקי מידי מעילה'. מרש"י ורבנו גרשום משמע שהחילוק הוא לענין קנס חכמים, שבפסול מעשי קנסו וגזרו בו דין מעילה, אבל לא בפסול מחשבה.

ולכאורה היה מקום לחילוק אחר; פסול פיגול שונה הואיל ו'מרציין לפיגולין', לכך הזריקה חשובה להוציא מידי מעילה, משא"כ שאר פסולים, אין הזריקה מועילה בהם כלום. (וסברה זו מבוארת בגמרא בראש הפרק, בצריכות בבות דמתניתין. ומשמע שם שהיא סברה לחלק בין דאורייתא. וגם התוס' (ג: ד"ה אמר) בארו בסברה זו דברי רב גידל, שזאת בא להשמיענו, שבפיגול דוקא סלקא דעתין שהועילה הזריקה להוציא מידי מעילה משום דמרציין לפגולין). ואכן תמה הגרעק"א ז"ל מדוע הגמרא לא נקטה חילוק זה. ונשאר ב'צע"ג'.

ויש לומר שנראה היה לגמרא שיש להשוות בין פסול 'לן' לפסול 'מחשבת לינה' דהיינו פיגול, ואם יש מעילה בלן, ימעלו גם במחשבת לינה. ולכך הוצרך לחלק בין פסול ממשי ובין פסול מחשבה. אבל שאר פסולים – ודאי לא היה צד בגמרא להשוותם לפסול פיגול (עפ"י קרן אורה).

כלומר, בשאר פסולים וכן בהלנה, המעילה אכן מדאורייתא מפני שלא הועילה הזריקה כלום, ובפיגול סלקא דעתין להשוות לן וימעלו עכ"פ מדרבנן, קמ"ל לחלק.

לפי זה נראה שפסול 'שלא לשמה' בחטאת, יהא דינו כהלנה וכשאר פסולים, הגם שהוא פסול מחשבה – כי רק פסול פיגול מוציא מידי מעילה משום הריצוי שיש בו [ואולם מחשבת 'חוץ למקומו' הוקשה ל'חוץ לזמנו' אעפ"י שאין בה 'ריצוי']. ואכן כך כתב בחזון איש (עמ' 354 סק"ג), ובאר הטעם, לפי שב'שלא לשמה' נחשבת הזריקה עצמה בפסול, שלא כמחשבת פיגול שהזריקה טובה אלא שפסול הפיגול מעכב, ופסול זה הוא רק במחשבה. ונראה לפרש טעמו כאמור, שפיגול שונה כיון שהזריקה 'מרצה', שלא כבשאר פסולים.

אך יתכן לפרש דבריו באופן אחר; שנקט שמחשבת 'שלא לשמה' אינה בגדר מחשבה הפוסלת, אלא העדר וחסרון ב'לשמה' שבקרבן, ונמצא שיש חסרון בעצם מעשה הזריקה, וכפסול שע"י מעשה הוא. וכבר דנו אחרונים בשאלה זו, שיש שנקטו ש'שלא לשמה' הוא בגדר מחשבה הפוסלת, כמחשבת פיגול (כמבואר בנבחים ג ד).

ובספר 'חדושים ובאורים' נקט שפסול 'שלא לשמה' בחטאת דומה לפסול פיגול ומוציא מידי מעילה – אם לא ננקוט כרב גידל.

דף ה

תנן, ואיזו היא שלא היתה לה שעת הכושר לכהנים, שנשחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה ושקבלו פסולין וזרקו את דמה. היכי דמי אילימא דזרקוהו פסולין וקבלוהו פסולין, למה לי עד דאיכא תרתין?...?'. מ'נשחטה חוץ לזמנה...? אינו מדייק למה לי לאשמעינן, הלא אפילו אם נשחטה בהכשר מועלים כל שנפסלה בקבלה או בזריקה – כי י"ל 'לא זו אף זו קתני', לא רק כשנפסלה בשחיטה אלא אפילו היתה השחיטה בהכשר מועלים, אבל ב'קבלו פסולין וזרקו את דמה' אין לומר לא זו אף זו כיון שהוא דיבור אחד, ואין לומר כן אלא בשתי בבות (כנ"פ עפ"י התוס').

וכ"כ התוס' בקדושין מא. (ד"ה האיש) שאין לומר 'לא זו אף זו' בשתי תיבות אלא בשתי בבות. וע' גם במהרש"א כתובות נו. על תד"ה שתיים ושלש. ובוה מיושבים דברי הגמרא בכורות כט: 'השתא צמר מלובן לא זבינן צואי מיבעיא...'. ופרשו המשנה שלא כפשוטה, ולא אמרו לא זו אף זו.

ויש להעיר מדברי התוס' בערכין כט: (ד"ה גרה) שהגמ' היתה יכולה לפרש 'גרה או הוברה' דקתני, בלא זו אף זו. ושמא י"ל ששם דומה לשתי בבות כי האו' מחלק, משא"כ 'בו ובשלו' דקדושין או 'קבלו פסולין וזרקו' דהכא, אין שייך בזה לא זו אף זו.

וכע"ז יש לומר בדברי התוס' בתמורה (יז: ד"ה לא) גבי 'ולדן וולד ולדן עד סוף כל העולם' – ש"ל 'לא זו אף זו' מפני אריכות הדברים, ודומה לתרי בבי. וכן יש לפרש דברי רבנו תם (בתוס' ב"מ עט: ד"ה השתא) שנקט ששייך לומר לא זו אף זו באפילו מעוברת אפילו מניקה' והתוס' הקשו מ'מפנין ארבע וחמש קופות' מדוע אין אומרים לא זו אף זו, ולהאמור יש חילוק, שה'אפילו'

שריפה אלא קבורה כשאר שחוט חוץ. ודוקא שנשחטו בדרום, אבל נשחטו בצפון אפילו נזרק
הדם בדרום – נשרפת. ובקהלות יעקב (פסחים לו) חכך בדבר. ויש שכתבו שאפילו לרבה טעונה
שריפה (עפ"י פירוש קדמון כ"י; הדושי ר' אריה לייב ח"ב כח).
ע"ע חילוקי דינים ושיטות, בזבחים פד-פה.

ג. מה בין מעילה דאורייתא למעילה דרבנן? מה בין מעילה דרבנן לאיסור הנאה דרבנן?

דין מעילה מדאורייתא – בתשלומי קרן וחומש ואשם. מעילה דרבנן – תשלום הקרן בלבד, ללא חומש
ואשם.

וכ"מ ברמב"ם מעילה א.ו. וצ"ע בפירוש הראב"ד לתורת כהנים, דיבורא דחובה כ.
יש דברים שאין בהם מעילה אף מדרבנן אלא שאין נהנים מהם, כגון חטאות המתות הנ"ל,
והנהגה אינו משלם כלום להקדש אלא איסורא בעלמא הוא (עפ"י רש"י; תוס' יב: ד"ה דמיו).

דף ג

ד. עולת במת יחיד (– שהוקדשה להישחט בבמת יחיד בשעת היתר הבמות) שהכניסוה לעזרה או לבמת ציבור – מה דינה?
ומה הדין כשנשחטה שלא במקומה והעלוה על המזבח, התרד ממנו אם לאו?

עולת במת יחיד – אינה טעונה 'צפון' ולא תנופה ולא הגשה ולא 'ריח ניחוח', ואינה נפסלת ב'יוצא'.
הכניסוה לפנים (כשהיא חיה תוס'). ורש"י בזבחים כתב שהכניסוה לאחר שחיטה – קלטוה מחיצות להחשב
כקרבת המיועד למזבח, ושוב נפסלת ב'יוצא' וטעונה 'צפון' וכו'. כן אמר רבי אלעזר. ואילו רמי בר חמא
(בשלהי זבחים) חולק וסובר שלא נשתנה דינה.

א. הלכה כר' אלעזר (חזון איש זבחים יט, לו).

ב. לפי הסוגיא בזבחים, נסתפק ר' זירא [אליבא דר' אלעזר] האם נפסלת ב'יוצא' או שמא כיון
שחזרה חזרה.

אם לאחר שנכנסה שחטוה בדרום והעלוה על המזבח (בשוגג או במזיד. רש"י) – נסתפק ר' אלעזר (י"ג: ר'
זירא. ובזבחים הגרסה: ר' ינאי) האם תרד אם לאו. ועלה ב'תיקו'. [ובארו כאן שספק זה שייך הן לרבה הן לרב
יוסף, כי י"ל כיון שהיא שלא כתיקנה שהרי הוקדשה לבמה ועתה היא בפנים, אפילו לרבה לא נפסלה
ולא תרד. או שמא להפך, כיון שאינה כתיקנה אפילו לרב יוסף לא נקלטה. ובזבחים (קכ). לגרסת רש"י. וע"ש
בתוס' תלו ספק זה במחלוקת רבה ורב יוסף (עפ"י חזו"א זבחים יט, לו). וע"ע בהגהות ר"א חבר בזבחים שם; ברכה"ז
ושפ"א שם].

יש שאינם גורסים 'ונפסלה', ומדובר שעלתה על המזבח ללא שארע בה פסול (ערש"י זבחים
שם; חזו"א שם).

דפים ג – ד

ה. א. האם ישנה תורת מעילה בקדשים שעבודותיהם נעשו במחשבת פיגול?
ב. השוחט את התודה במחשבת 'חוץ לזמנה' או 'חוץ למקומה' – האם קדש הלחם? האם יש בו מעילה?

א. קדשי קדשים שנשחטו או שנתקבל דמם במחשבת פיגול; עד שלא נזרק דמם – יש בהם מעילה, כמפורש במשנה. אולם לפי דעת חזקיהו (ה.) אם נגמרה השחיטה בהכשר, כבר יצא הבשר מידי מעילה גם אם נתקבל דמם בפסול כדלהלן. (ולדבריו צריך לפרש המשנה כגון שקיבל קודם גמר שחיטה. עפ"י תוס' ה.). לאחר שנזרק הדם; אמר רב גידל אמר רב: זריקת פיגול אינה מוציאה מידי מעילה בקדשי קדשים. ואינה מביאה לידי מעילה באימורי קדשים קלים. רב פפא הקשה על דין זה ורצה להוכיח שהזריקה מועילה להביא קדשים קלים לידי מעילה. ואולם רבי אבא יישב דברי רב גידל. ובמסקנת הסוגיא הביאו ברייתא המסייעת לרב גידל בקדשים קלים.

א. במסכת מנחות (מו) אמרו שרב גידל איתותב. והתוס' שם פרשו דהיינו לרב פפא (וע"ע קרן אורה כאן וחזו"א מנחות לב, יד שפרשו באופן אחר. וע"ע חדושי הגר"ז בנגיס ח"ב נה, ז).

לדעת רש"י ורבנו גרשום (ו.), ר' שמעון אינו סובר כדבר גידל לענין קדשי קדשים. ואילו התוס' (שם) קיימו דברי ר' שמעון גם אליבא דרב גידל (וכן בשמ"ק שם אות כב).

ב. מרש"י ורבנו גרשום בפירוש תירוץ ר' אבא, משמע שלא אמר רב גידל אלא כשפיגל בזריקה [ובשאר עבודות], אבל פיגל בשחיטה ושתק בזריקה – הועילה הזריקה להביא לידי מעילה. ואילו התוס' סוברים שאין לחלק בכך.

ואף לרש"י, חילוק זה אמור רק לתירוץ ר' אבא בתחילה, אבל לפי המסקנא אין לחלק בין שחיטה לזריקה (עפ"י תוס' ד"ה אלא; חזו"א קדשים עמ' 342 סק"י; מנחות לב, יד).

ג. מדברי הרמב"ם מבוואר שפסק כרב גידל, הן לענין קדשי קדשים שמועלים בהם (מעילה ג, א), הן לענין קדשים קלים שאין מועלים בהם (ג, ג), וכפשוטן המשניות והברייתות (עפ"י קרן אורה, לקוטי הלכות, שפ"א, חזו"א, או"ש, הגר"ז בנגיס ח"ב נה, ז. ותמהו על הכסף-משנה בשם הר"י קורקוס שכתב שאין הלכה כרב גידל לענין קדשי קדשים).

ואולם מרש"י (ו.) משמע שלמסקנא רב גידל איתותב [לענין קדשי קדשים], כדברי הגמרא במנחות. וכן משמע מרבנו גרשום (ד: ו:). ובפירוש קדמון (שם). וע' זבח תודה שתמה על דברי רש"י (וכן ברש"י ו. והלא מפשוטן הסוגיות משמע שנוקטים דרב גידל להלכה.

ד. להלכה אין חילוק בין מחשבת 'חוץ לזמנו' או 'חוץ למקומו', וכן 'שלא לשמה' בחטאת – בכולן אין הזריקה חשובה להוציא מידי מעילה (עפ"י חזו"א עמ' 354).

ה. בשו"ת אחיעזר (ח"ב כו, ב) צידד שהמפגל בקדשים קלים וזרק הדם ואח"כ העלה אימוריהם על גבי מזבח, מודה רב גידל שיש בהם מעילה, ואינו דומה לאימורי קק"ל שעלו על המזבח בלא שנזרק הדם שאין בהם מעילה (למסקנת הגמרא בזבחים פה). וכן נסתפק בדבר בחזו"א (זבחים יט, ט).

ו. יש להסתפק אם להשוות הקטרת קומץ פיגול לזריקת דם, או אפשר כיון שבהקטרת הקומץ נפקע הפיגול אפשר שמוציא ממעילה ('הגה האריה').

ב. שחט את התודה במחשבת 'חוץ לזמנה' – קדש הלחם. פירוש, לענין שייפסל בטבול-יום ומחוסר-כפורים ובלינה. וכן לענין שהלחם נתפגל ע"י מחשבה זו, כמבואר במנחות (עפ"י קרן אורה; חזו"א מנחות לב, יד).

א. לפרש"י בתירוץ ר' אבא, נתקדש הלחם לענין שמועלים בו [ומשום שפיגל בשחיטה לבד ולא בזריקה]. והתוס' תמהו הלא בדין שלא יהא מעילה בלחם כלל, אף לא בחלק הכהן, וכדין בשר הקרבנות שהותר באכילה. וגם לפרש"י למסקנא חזרו מפירוש זה.

ב. בהנחה / באופנים שלא נתקדש הלחם בשחיטה (ע' מנחות מו), לדברי רב גידל, אין כח בזריקת פיגול לקדש הלחם (עפ"י סוגית הגמ' כאן ובמנחות שם).

[במחשבת 'חוץ למקומה' – נחלקו תנאים (מנחות עה-עט) האם הוקשה ל'חוץ לזמנה'.]
להלכה דינה כ'חוץ לזמנה' (רמב"ם פסוה"מ יב, יח. וע' בחדושי הנצי"ב).
שאר הלכות קידוש הלחם באופנים השונים – ע' במנחות עה-עט.

דפים ה – ו

- א. בשר קדשי קדשים – מאימתי יצא מידי מעילה?
- ב. מהו פשט דברי המשניות במעילה ובזבחים (לענין דם חטאת) ושקיבלו פסולין וזרקו את דמה?
- ג. מהו הנידון אם פסול עושה שיריים אם לאו?
- ד. לן הדם לאחר שקיעת החמה – האם מועלים בבשר?

א. נחלקו אמוראים מתי יצא בשר קדשי קדשים (חטאת, אשם, שלמי ציבור) מידי מעילה; חזקיה אמר: לאחר השחיטה (שנגמרה השחיטה בהכשר. ו'היתר לכהנים' שאמר רבי יהושע, פירושו התר לעבודת הכהנים. עפ"י תוס'). רבי יוחנן אמר: משנזרק הדם והותר הבשר לאכילת כהנים. ורבי זירא דייק מן המשנה משעה שנתקבל הדם בכלי ונראה לזריקה (שכל העומד לזרוק – כזרוק דמי). ניסו בגמרא להוכיח מן המשניות והברייתות, ודחו. [ולפרש"י בדברי רב אסי, נשאר הדיוק מן המשנה ש'התר זריקה' שנינו, כלומר משנראה הדם לזריקה].

- א. הרמב"ם (מעילה ג, א) פסק כר' יוחנן וכפשטות המשניות שהתר אכילה שנינו (ל"ה). ואילו הסמ"ג (עשין ר) נקט התר זריקה, כדיוק ר' זירא.
- ב. מדברי התוס' במנחות (קב. ד"ה דאי) נראה שאם לבסוף נזרק הדם בהכשר, יצא הבשר מידי מעילה משעה ש נראה לזריקה, גם לדעת ר' יוחנן. ואולם לפי מש"כ התוס' כאן לחלק בין 'כל העומד' במעילה לשאר הלכות, נראה שאין הכרח לחילוק זה.
- ג. בתוס' ביבמות (לג. ד"ה אלא) מבואר שגם למאן דאמר 'היתר זריקה שנינו', קיים איסור מדאורייתא עד הזריקה, אלא שאינו מביא קרבן וכו' [הב"ח שם הגיה בדבריהם 'איסור מעילה'. ולולא דבריו היה נראה לפרש כוונתם על איסור אכילה בלבד, משום עשה ד'אכלו אותם אשר כופר בהם' – הא קודם כפרה לא יאכלו. וכן נראה בכוונת התוס' להלן ז: סד"ה הא ממונא].

ב. 'שקיבלו פסולין וזרקו את דמה' ששנינו במעילה; לפרש"י, פרשו למסקנא שקבלו פסולין וזרקוהו כשרים, ולדייק בא ולומר שאם קבלוהו כשרים – אין מועלים, שכבר נראה הדם לזריקה [ור' יוחנן הסובר שאף בכגון זה מועלים, יפרש שקבלו פסולין או זרקוהו פסולין, בשניהם מועלים לפי שלא הותר הבשר באכילה. וחזקיה שאמר 'היתר שחיטה' – יפרש שקיבלו פסולין לפני גמר השחיטה. עפ"י תוס'. ומדובר שכבר זרקו לפני גמר השחיטה, שאל"כ הלא עדיין יש דם הראוי לקבלה ולזריקה וכבר נעשית השחיטה בהתר. שרידי אש ח"ב].

לפירוש התוס', אפשר לפרש שקבלו פסולין וזרקו פסולין את הדם, ובא ללמדנו שדוקא אם זרקו נעשה הדם שבבהמה 'שיריים' ואין לו תקנה, אבל לא זרקו, אפשר לחזור ולקבל דם הנפש ולזרוק והקרבתו כשר [ואין ראייה מכאן לענין מעילה, אם התר זריקה או התר אכילה שנינו].

לענין דם חטאת, מה ששנינו: שקבלו פסולין וזרקו את דמה אין דמה טעון כיבוס – הוא הדין קבלו וזרקו כשרים (אשר יזה מדמה – ולא שכבר הוזה), אלא משמיענו שקבלת הפסול עושה שיריים ואם קיבל הפסול וזרק ואח"כ הוזה על הבגד מהדם הנשאר – אין הבגד טעון כיבוס.